

GRAĐA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 59
Godina XXX
Maj, 2025.
[str. 155-170]

© Monos 2025

Tri vakufska dokumenta vezana za časnu džamiju Čiriš mahale u Gračanici

Dr.sc. Ramiza Smajić

Urednička napomena: U sidžilima vakufnama Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu nalaze se tri dokumenta koji se odnose na vakife džamije i mekteba u gračaničkoj mahali Čiriš. Riječ je o dvije vakufname i jednoj vasiyetnami članova porodice Šabo/Šabić. Prije predstavljanja dokumenata uz prevod i transliteraciju s osmanskog i dijelova s arapskog jezika, dajemo nekoliko osnovnih informacija o arhivskom fondu u kojem se nalaze, kao i karakteru te vrste građe.

Editorial Note: Three Waqf Documents Related to the Honorable Mosque of the Čiriš Mahala in Gračanica

Within the sidjils of vakufnamas housed in the Gazi Husrev-bey Library in Sarajevo, there are three documents pertaining to the waqifs (endowers) of the mosque and mekteb (Islamic elementary school) in the Čiriš neighborhood of Gračanica. These consist of two vakufnamas (endowment deeds) and one vasiyetnama (testament) from members of the Šabo/Šabić family. Before presenting these documents, along with their translations and transliterations from Ottoman Turkish and partially from Arabic, a few basic details will be provided about the archival collection in which they are held, as well as the nature of this type of material.

Vakufname su pravni dokumenti čiji je predmet zavještanje pokretne ili nepokretne imovine u dobrotvorne svrhe. Osim naglašenog predmeta, uobičajeni tekst vakufname sadrži i vakifov motiv za takvo djelo te svrhu koja

GRAĐA

je mogla biti podmirenje općih potreba obrazovnog, društvenog i vjerskog karaktera. Detalji oko korištenja i upravljanja vakufom su pažljivo i detaljno navođeni. Jedan vakif je mogao ostaviti više vakufa, jednom ili sa više vakufnama, a standardno su osmišljavani na principu ekonomske samoodrživosti i funkcionalnosti. Praksa je bila da se vakufname rade u više primjeraka od kojih je original obično imao mutevellija ili sam vakif, ali su veoma često zavođene ili prepisivane u kadijske sidžile, sudijske protokole. Prepisi su zahtijevali ovjeru potpisom ili pečatom čime je garantirana autentičnost vakufname. Svojim sadržajem sa izuzetno preciznim podacima, detaljima prakse koja je vakuf smjestila u vrh islamskih institucija važnih za zajednicu, društveni razvoj, kulturu, obrazovanje, zdravstvo i niz drugih sfera dobročiniteljstva u kojima je prisutan, vakufname predstavljaju prvorazredne pravne i historijske izvore. Jednako su značajni istraživačima različitih profila, od lingvisti i ekonomista do antropologa i pravnika.¹

Osim originalnih vakufnama, Gazi Husrev-begova biblioteka posjeduje tri toma sa 1092 prepisa vakufnama, ponekad i sa dva prepisa istih. Iako se službeno nazivaju sidžilima vakufnama, taj fond, preuzet od Vakufske direkcije u Sarajevu,

sadrži fermene, berate, hudžete, ilame i slične dokumente koji su u vezi s određenim vakufom. Praveći popis vakufnama iz spomenutih sidžila, potom originalnih vakufnama i drugih prepisa Zejnil Fajić bilježi 1978. godine da ih ukupno ima 1105. Analizom datuma na vakufnamama u sva tri sveska, on zaključuje da su se vakufname počele prepisivati u njih 1883. godine, nakon osnivanja bivše Vakufske direkcije. Ta praksa je nastavljena do 1945.² U ova tri sidžila nisu urađeni prepisi svih ubilježenih vakufnama. Kod određenih je napisano samo ime vakifa i mjesto vakufa, uz napomenu da se vakufnama nalazi u sidžilu Povjerenstva.

Vakufname koje su predmet ovog teksta odnose se na hadži Ibrahima Šabu sa datumom iz 1291/1874. godine (GHB, Sidžili vakufnama, sv. I, br. 161, str. 198; original i jedan prepis pod br. 43) i Salihagu Šabića, sina Mula Mustafe, iz 1327/1909. godine (GHB, Sidžili vakufnama, sv. II, br. 540, str. 229). Svojom formom pravnog akta obje vakufname imaju diplomatski standard vremena u kojem su nastajale: pečat ovjere originala ili prepisa, zahvalu Bogu, motiv, predmet, uslove, zakonitost registracije, sankcije, datum i svjedoke.

Vasijjetname na osmanskome jeziku spadaju u specifične arhivske izvore koji svojom formom i sadržajem oporuke

1 Dug je niz autora koji su pisali općenito ili o zasebnim vakufima i vakufnamama u Bosni i Hercegovini i šire. Sa naših prostora izdvojit ćemo neka imena: Abduselam I. Balagija, Mehmed Begović, Ljudevit Farkas, Mehmed Ali Čerimović, Mehmed Handžić, Muhamed A. Mujić, Hivzija Hasandedić, Sulejman Mašović, Edah Bećirbegović, Halid Čaušević, Hatidža Čar Drnda, Ibrahim Džananović, Zejnil Fajić, Fehim Dž. Spaho, Hazim Šabanović, Behija Zlatar, Esad Duraković, Fikret Karčić, Halil Ahmetspahić, Jakub Salkica, Senad Čeman i dr.

2 Zejnil Fajić, Popis vakufnama iz Bosne i Hercegovine koje se nalaze u Gazi Husrevbegovoj biblioteci u Sarajevu, *Analiza Gazi Husrev-begove biblioteke*, V-VI, Sarajevo, 1978, 245.

pružaju mogućnost višestranog istraživanja. Po arhivima i privatnim zbirkama u Bosni i Hercegovini čuva se izvjestan broj originala, a sidžili i medžmue, veoma često sadržavaju njihove prepise ili bar registarski upis oporuke, pa se mogu uočiti ključne karakteristike takvih dokumenata. Osim tradicionalnih osmanskih vasijjetnama, s početka 20. stoljeća su ostale i neke vasijjetname po njihovom obrascu, ali pisane arebicom na bosanskom jeziku.³ Posebno ćemo napomenuti da je među oporučiocima (muvassi) priličan broj žena. Od devadeset originala vasijjetnama u Gazi Husrev-begovoj biblioteci dvadesetdvije vasijjetname su ostavile žene.⁴ U javnosti, a dijelom i u struci, vasijjetname se znaju poistovjećivati sa vakufnamama zbog nekih zajedničkih elemenata u sadržaju, ali i zbog vasijjeta u koji su nekad uključena direktno sredstva vakufa.

Vasijjetnama koja se kao i gornje vakufname odnosi dijelom na džamiju iz mahale Čiriš pripada Ahmedu Rešidu Šabi i datirana je 1301/1883. godine (GHB, Sidžili vakufnama, sv. I, br. 270, str. 71). Pored uobičajene inskripcije u vidu zahvale Allahu, salavata na Poslanika i

pozivanja na hadise o obavezi vasijjeta, oporučitelj imenuje svog vasi muhtara, izvršitelja oporuke. Glavni dio vasijjetname počinje nabrojanjem iznosa namijenjenih za *tedžhiz* i *tekfin*, kompletno opremanje mejta (gusul, stavljanje tijela u čefine, kopanje rake, a naravno i obezbjeđivanje vode, higijenska sredstva i daskes). Nadalje slijede iznosi namijenjeni za učače uz mezar gdje primijećujemo da se vodilo računa o dužini određenih sura. Ne zaboravljaju se ni djeca koja su prisutna na dženazama i kojima se daju simbolični iznosi što ispraćaju dženazu. Da je praksa oglašavanja i tada bila aktuelna, vidi se po pojašnjenju iznosa namijenjenog telalu.⁵

Nakon toga slijedi *devr* i *iskat*, iznosi koje oporučitelj namjenjuje kao iskup za neke učinjene propuste u vjerskim dužnostima, pa je u ovoj vasijjetnami navedena svota za propuštene namaze, iskup posta i krivo izrečenih zakletvi.⁶ Slijede iznosi za četrdesetodnevno učenje JâSîn-i Šerifa na mezaru, kao i obilježavanje mezara nišanima. Na ovom mjestu oporučitelj Ahmed Rešid Šabo izražava želju da bude ukopan pored svog oca Muhameda, u haremu Čiriš džamije.⁷

3 Iako imamo više korisnih radova koji obrađuju neke pojedinačne primjerke, prvu potpunu diplomatsku obradu vasijjetname uradila je Azra Gadžo-Kasumović uz prevod dvije karakteristične oporuke na osmanskom. Detaljnije o vasijjetnamama na osmanskom jeziku, njihovim karakteristikama i sastavnim dijelovima vidjeti: Azra Gadžo-Kasumović, *Vasijjetname na osmanskom jeziku, Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, 25-26, Sarajevo, 2006, 45-85.

4 Isto, 46

5 *Vasiyyetname-i Bergivi* ili *Risale-i Bergivi* je ilmihal, djelo o ibadetu i akaidu, koje je napisao Muhammed b. Pir Ali Bergili. Djelo sadrži jedan dio o postupanju s umirućim i mejjitom i upravo taj dio se smatra obrascem po kojem su sastavljane vasijjetname.

6 Detaljnije o ovim iskupima vidjeti u: Mehmed Handžić, O "iskat-i salatu" i "devru", *El-Hidaje*, god. VI, br. 5, 109-116.

7 O mahali Čiriš vidjeti sljedeće radove: Edin Šaković, Rusmir Djedović, Mahala Čiriš – razvoj i prošlost (Historijska, geografska i etnografska istraživanja), *Gračanički glasnik*, god. VIII/15, maj 2003, 32-45; Kemal

Određeni iznos se namjenjuje i vasi muhtarima koji će se pobrinuti za sve navedeno. Pored toga, oporučitelj odvaja i iznose za nabavku svijeća za džamiju Čiriš, a pred njegovu dušu, njegovog oca i umrle familije.

Na kraju slijede elementi vasijeta koji su inače registracija nekih uvakufljenja u odgojno-obrazovnom cilju kao što je podsticanje na učenje Kur'ana, činjenje nekih hajrata za džamiju ili opće dobro. U ovom slučaju oporučitelj Ahmed Rešid Šabo određuje u vakuf za učenje u džamiji Čiriš u određenim danima pola džuza ili cijele hatme, potom svotu za nabavku čilima, kao i u sam vakuf džamije. Isto tako, odvaja se godišnji iznos za imama, muallima u sibjan-mektebu, džamijskog mujezina, muteveliju i eventualne druge troškove.

Dužni smo napomenuti da se kod prepisa, ovisno o periodu u kojem je nastao prepis (pogotovo kad je riječ o tranzicij-



skoj primjeni vokalne harmonije) ili od nivoa pisarove stručnosti, dešavaju i neki propusti u ispravnoj grafiji arapskih riječi ili izraza u genitivnim i atributivnim vezama. Od grešaka koje se pojavljuju i u ovim uzorcima jeste polovično pisanje određenog člana u arapskom jeziku (najčešće zanemaren konsonant *lam*, česta miješanja triju vrsta konsonanta *s*, *t*, *z*, *h* i sl.) zbog čega trpi i transliteracija.

Nurkić, Rusmir Djedović, Edin Šaković, Mahala Čiriš u popisu stanovništva kaze Gračanica iz 1266. h. (1850.-1851.) godine, *Gračanički glasnik*, god. XXIV/48, 2019, 93-100.

VAKUFNAMA HADŽI IBRAHIMA ŠABE, prevod i transliteracija

Br. 161

Osoba po imenu hadži Ibrahim Šabić, sin Mula Mustafe, naseljen u mahali Čiriš u kasabi Gračanica, u životu i punom zdravlju, svojom voljom i po propisima časnog šerijata, u želji za Allahovim zadovoljstvom i zadovoljstvom Njegovog poslanika Muhammeda Mustafe, alejhiselam, uvakufio je po šerijatu [sljedeću imovinu:]

Dvije magaze i iznad njih tri prostorije, potom iznad njih još tri, što ukupno znači osam prostorija koje se nalaze u kasabi Gračanica, usred Suk-i Sultan čaršije, sa donje strane, uz rijeku koju zovu Rika [Rijeka];

Posjed bašče koja se nalazi u spomenutoj kasabi, u mahali Drijenča, s jedne strane do bašče Saliha Šabića, s druge do bašče hadži Mula Ibrahima do Barica, s treće do javnog puta i četvrte do Miričine glavice [prekrižena "ica"];

Isto tako posjed bašče u Čiriš mahali u spomenutoj kasabi, na gornjem dijelu sa dvije strane oivičene tarabama [neka vrsta pregrade], sa treće do bašči u vlasništvu Kakeš Mehmeda, sina hadži Mujezina, sa četvrte strane do posjeda porodice Saliha Šabića i Ismail-age, kao i jednog dijela javnog puta;

Posjed donje bašče u spomenutoj mahali, s jedne strane do posjeda Saliha Šabića, s druge [piše dva puta "treće", vjerovatno greškom] do posjeda Kara Soko [kara su?] Ibrahima i Husejna Šabića, s treće do posjeda porodice [sinova] Jakuba Čehajića i javnog puta do Drijenče;

Pravo tri puta po četvrt mljevenja [žita] u deset mlinova u spomenutoj mahali, i to svake dvije sedmice srijedom jedan put [jedan nobet] i svake dvije sedmice četvrtkom dan i noć [dva nobeta]

Isti je odredio i uslovio svojoj djeci i djeci svoje djece da danonoćno zastupaju i bdiju nad tim da se očuva kako on to radi dok je živ i upravlja time po svojoj volji i izboru. Poslije njega neka se obaveza brige [o vakufu] prenese na njegovu djecu i djecu njegove djece, da se ne prodaje, da se ne zalaže [ne daje pod hipoteku], da se ne prenosi, da ne bude predmet kupoprodaje, da se ne razmjenjuje, da se ne uništava/povređuje, da se u njemu ne nađe ono što je od Uzvišenog Allaha zabranjeno. Ne dozvoljava se prodaja vina u njemu, kamatarenje i tome slična zabranjena djela. Dozvoljena namjena je korištenje i iznajmljivanje radi učenja i poučavanja u Kur'anu, kupovina, renoviranje i izgradnja mekteba u blizini časne džamije u Čiriš mahali, u kojem bi se podučavao Kur'an, predavao fikh, ilmihal i držala nastava za druge potrebe.

Oko iznajmljivanja spomenutog vakufa i osoba zaduženih za izvršavanje svega napravljen je raspored, postavljenje i [navedeni] uslovi. Milošću Uzvišenog Allaha, navedeni vakif lično će obavljati službu muallima u sibjan [mektebu], a poslije, prema mogućnostima, neka bude muallim u sibjanu najsposobniji i najdostojniji od učenika. Ali ako on, ne dao Uzvišeni Allah, ne bude u stanju da podučava, ako se kod spomenutog primijeti nezainteresiranost [lijenost], na šerijatski dopušten način i uz

mišljenje i saglasnost djece neka muallim u sibjanu bude onaj koga smatraju najpo-
božnijim i najučenijim među bližnjima.

Zaista je Allah Najveći, Onaj Koji najbolje upućuje, Koji najbolje vodi i Kojemu se
vraćamo, On je utočište. Dovoljan je nama Allah i On najbolje rješava stvari u svakoj
situaciji.

Hvala Allahu koji nam je podario ove mogućnosti da budemo vođeni. Nema po-
moći ni utočišta osim kod Allaha. Na Njega se oslanjam i njemu se molim. Nema
moći ni snage osim u Allaha, Velikog i Veličanstvenog, i islama za onog ko slijedi
uputu na Pravi put.

Pored gore navedenog vakufa bašči, objekata, reda [mljevenja u mlinu], novca i
iznajmljivanja, vakufi se i davanje godišnjeg iznosa potrebnog za zaduženja u Ča-
snom Mektebu, za korisnike [vakufa] i sve usluge, za dužnost muallima sibjana 580
groša, za zamjenika na dužnosti 80 groša, za vršenje dužnosti nadzora 180 groša, za
vrataru i loženje 80 groša. Onima koji dolaze radi nauke i pouke u ljetnim danima na
to dati 60 groša. Starijim učenicima koji dolaze na nastavu i uče kiraet Kur'ana, a. š.,
i prouče sedam hatmi da se da koliko je određeno. Za one koji učine hatmu u hajir
kasu koja se nalazi u mekteb-i šerifu da se da 20 groša i svake godine Mevlûd-i Šerîf
da se prouči. Na ovo ide troškova 60 groša, a svakog mjeseca ramazana za učenje
hatmi roditeljima 60 groša i svakog petka za učenje JâSîn-i Šerîfa pred dušu njegovog
[vakifovog] oca Mula Mustafe 50 groša. Takođe, svakog mjeseca za učenje JâSîn-i
Šerîfa pred dušu njegove majke Umihane 50 groša. Muderrise [nastavnike, preda-
vače] u spomenutoj kasabi Gračanica darovati sa po 10 groša. Isto 10 groša dati da se
u uvakufljenim baščama svake godine posadi i obreže po deset sadnica stabala koja
daju plodove. Ako je neke potrebno kalemiti, neka se okaleme, za što se ima dati 10
groša.

Za uređivanje i čišćenje Soluše [Sokoluše] koja teče u blizini časne džamije u Čiriš
mahali, 10 groša. Po računu upisivaču u defter vakufskih troškova neka ide 12 groša,
za registraciju u sidžilski defter 8 groša, prema proračunu gosp. Sudiji za određene i
propisane poslove, troškove nakon obavljene opravke ako ona bude potrebna. Ako
više novca preostane, bit će na čuvanju kod mutevellije, neka se doda novčanom
fonderu. Ako se pojavi odgovarajući posjed do bašče koja je navedeni vakuf, neka se
kupi za tu preostalu sačuvanu sumu, neka se zasade stabla s plodovima, neka se oka-
leme. Ako pomognu u čuvanju i održavanju spomenutog vakufa, dozvoljeno je dati
korisnicima naknadu za taj trud. Svake godine će se s nekima od njih svesti računi i
steći uvid u stanje, sve promjene registrirati i iznova zavesti u defter i sidžil, uz ovjeru.

Neka je selam na one koji idu za Pravim putem

Godine 1291. [po Hidžri]

BAŠČE, ZGRADA, RASPORED, IZNAJMLJIVANJE I KIRIJA U SPOMENU-
TOM VAKUFU godine '91.

Kirije za objekat čaršiji, sa magazom i prostorijama	674
Iznajmljivanje bašče u mahali Drijenča	088
Iznajmljivanje bašče u mahali Čiriš	084
Iznajmljivanje donje bašče u navedenoj mahali	480
Iznajmljivanje tri reda mljevenja u iznajmljenom mlinu	130
Ukupno:	1456

ISKAZANE DUŽNOSTI I TROŠKOVI

Dužnost učitelja u sibjan mektebu: navedeni vakif, hadži Ibrahim Šabo, god. '91	580
Dužnost zamjenskog učitelja: mula Adem, mula Salih, hafiz Mustafa i mula Alibašića [ili Alija Bašić]	180
Dužnost vakufskog tevlijeta [nadzora nad vakufskim novcem] hadži mule Ibrahima Šabe	180
Dužnost vrataru i ložača: Abdullah Šabić	080
Godišnje davanje u hajr učenicima koji dolaze u mekteb ljeti	060
Poklanjanje hatme u Časnom Mtebu	020
Troškovi za učenje godišnjeg Mevlûd-i Šerîfa i šerbe, '91.	060
Ukupno:	01160

Učenje Hatme-i Šerîf roditeljima u mjesecu ramazanu: hafiz Mustafa	060
Učenje JâSîn-i Šerîfa svake džume pred dušu njegovog oca mula Mustafe	050
Učenje JâSîn-i Šerîfa svakog ponedjeljka pred dušu njegove majke Umihane	050
Muderrisima [predavačima] u navedenoj kasabi po 10 groša na dar	020
Nadzor nad čišćenjem donje česme u Čiriš mahali	010
Obrezivanje i kalemljenje voćki u uvakufljenim baščama	010
Ukupno:	01360

Protokolisanje u harač defteru i papiri za računovodstvo	33
Za potrební popravak krova spomenutog mekteba, god. '91	63

SVE UKUPNO: 1456

SVJEDOCI U PREDMETU:

Hafiz Hasan Hilmi, kadija u kazi Gračanica

Numara

161

Gradčaniçe kasabasında Sûk-ı Sultânî çarşu ortasında zîr tarafından nehr-i Rika tarafında vâki' olan iki bâb mağaza ve fevkinde üç bâb oda ve gene fevkinde üç bâb oda, cem'an sekiz eder ve yine kasaba-i mezburda Drijenča mahallesinde vâki' olan mülk bâğçesi bir taraf Salih Şabiç bâğçesi ve sâni el-Hâc Molla Ibrahim'in bâğçenin Bariçe'ye varınca ve sâlis tarîk-i âmm ve râbi'

Miriça glaviça [prekriženo "viça"] varınca ve yine kasaba-i mezbûrda Ćiriş mahallesinde vaki' olan müлк bâğçe ve bâlâ cevânib iki taraftan taraf-i evvel ve sâni sermaş ve taraf-ı sâlis Kakaş Mehmed bin el-Hâcc Müezzîn mâlik bâğçelerine varınca râbi' Salih Şabiç ve İsmail ağanın ehli müлк ve bir mikdâr tarik-i âmmе varınca ve yine kasaba-i mezbûrda vâki' olan müлк bâğçe-i zîr taraf Salih Şabiç müлк ve sâlis Kara Soko? Ibrahim ve Hüseyin Şabiç müлк ve sâlis Yakub Kehâyenin zâdelерinin müлк ve râbi' tarik-i âmm Driyença'ya değin mahalle-i mezbûrda on değirmende vaki üç çeyrek nevbeti çeharşenbede iki haftada bir ve iki haftada perşenbe gece ile gün nevbet Gradçaniça kasabasında Ćiriş mahallesі sakinlerinden Şabozâde el-hâcc Ibrahim bin Molla Mustafa nâm kimesne hâl-i hayâtında ve kemâl şatinde kendinin müлк olmak ile ve kendinin hüsn-ü rizasıyla ve şer-i şerif-i enver marifetiyle ve emsâl ile taleben rizâen lillâhi ve rizâ-i resûlihi Muhammed Mustafa, aleyhi 's-selam, vakf-ı sahih-i şer'iyye ile vakıf eylemiştir ve üzerine kendi evlâdlarını ve evlâdlarının evlâdlarına mâ-dâmeti 'l-leyli ve 'n-nehâr velâyeti ve nezâreti ve muâveneti ile yine şart ve nasib tayin eyledi ve lâkin bi-lütfullâhi teâla ve nusretihi madem ki hayat kendinin yedinde hifz-i olunub keyfe yeşâ' ve jahtâr tasarruf eylesün ve bâdehu kendi evlâdlar ve evlâdlarının evlâdlarına hafz tevliyet olsun bi-şart lâ yubâ' ve lâ yurhenu, ve lâ yuârı, ve lâ yubâku, ve lâ yetebeddelu, ve lâ yubtalı, şahs mine'l-aşhâs ve in vuccihe min-humu 'llâhu teâla hâssuhum ve lâ yecûzu fihi bey'u 'l-hamri ve 'r-riâb ve gayre hazihi mine 'l- menhiyyat-i mutlak ve câze fihi 'z-zikru ve 't-tedrisu 't-talimi ve kirâatu 'l -Kur'âni ve Ćiriş mahallesinde cami-i şerifin kurbunda iştirâ ve ittihâz ve icâd ve inşâ eylediği mekteb-i şerif ta'limu' l-Kur'an ve 'l-fikh ve ilmihâl ve 't-tedris an luzûmi 'l-âhar ve vakf-i mezbûrun icare ve kirasından ve kalfa-i hizmetlerine rebt ve tayin ve şart eylemiştir ve bilutfihi teâlâ merkurum vâkıf kendisi muallim sıbyân edecek ve bâdehu bi-kaderi 'l-imkân elyak ve erşed olan evlâd âla ta'limi 'l-ilm mu'allimi sıbyan olsun velakin maâza 'l-lâh ilm-i ta'liminde iktidâr olmaz ise ve mezbur tekasul ederler ise şer'i şerifenin izniyle ve evlâdlarının re'yile ve rızasıyla akraba olan mutekayyid ve âlem vakıfa ve merkurum evlâd ta'limu 'l-ilm muallimi sıbyan olsun.

Vallâahu hüve ileyhi ve hüve 'l-muvaffaku ve 'l-murşidu ve ileyhi 'l-merce'u ve 'l-meâb ve hasbunallâhu ve ni'mel-vekil alâ kulli hal

Elhamdu lillâhi 'lezi hedânâ lihâzâ ve in hedâna 'llâhu ve hâziru feyzun ve 'l-hisâl illâ bi 'llâhi 'aleyhi tevekkeltu ve ilejhi unib

Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi 'l -aliyyi 'l- azîm ve 's-selâmu âla meni 't-tebea 'l-hudâ

Bâlâda zikr olunan vakf-ı mezbûrda bâğçe ve binâ ve nevbet ve nukûd akçe emvâl ve kirâsından mekteb-i şerifinin içine merbut olan ve mürtezikalarına vazife hizmetlerine her sene ve i'tâ eylemek üzere bu senede muallim-i sıbyân vazifesi beş yüz seksen ve kanca vazifesi seksen gurus ve tevliyet ve nezâret ve tabakası yüz seksen gurus ve nevabet ve ferâşiye seksen gurus mektebe gelen ta'limi 'ilm ve ta'lim için gelen eyyam-i sayfiyyede her birine onar para ta'yîn bu sene de altmış gurus ve mekteb-i şerife gelen tûlâb-ı ilm ve mektebde Kur'ân-i Azîmü 'ş-Şânı kirâet eden yedi hatme kiraet edene muayyen olsun mektebi şerifde mevcut bulunan cüz i'tâ-ı hatım edene yigirmi gurus ve her senede Mevlüd-i Şerif tilavet okunsun bu senede masârif oldu altmış gurusu ve her mahi ramadanda valideynlerine hatme-i şerif tilavet ve ruhlara hibe eylesün tâli'e altmış

guruş ve her cuma günde babası mula Mustafân'ın ruhuna birer YâSîn-i Şerîf tilâvet elli guruş ve her ayında anası Umihanenin rûhuna birer YâSîn-i Şerîf tilâvet elli guruş ve Gradčaniča kasaba-ı mezbûrde muderrislere hediye olarak onar guruş ve mevkûf olan bâğçelerde her sene de onar kalem eşcâr-ı musmire gars ve taklîm olsun on guruş ve bulması ve eğer kaleminden müstagnî olursa müsaâde olun onar kalemî taklîm olsun ve Čiriş mahallesinde câmi'-i şerîfin kurbunda cereyân eden Soyuşa [Sokoluša?] tamîr ve tanzîmine on guruş lede-l-icâb vakıf harç defter kâtibine on iki guruş ve sicil defter içinde kaydiyye sekiz guruş lede-l-icâb hâkim efendiye vazîfe-i muayyene olunan ve muharrer vazîfe ve mesârîf ba'de 'l-edâ ta'mîre muhtaç olursa, ta'mîr olsun ve ba'de fazla kalur ise mütevellinin yedinde hıfz olunup emvâle zamm olsun vakf-ı mezbûr bâğçeye muttasıl yâhûd yakîn ve yâhûd münâsıb olan mülk akâr olursa hıfz kalan akçe ile iştirâ eylesün ve eşcâr-ı müsmire gars ve taklîm olsun ve eğer vakf-ı mezbûrun hıfzında müsaâde olursa hizmet mukâbelesinde mürtezikalara vazîfesine zamm eylemesi izin vardır ve câizdir. Ve her senede mürtezikalara ba'zı zevât ile muhasebe görüp ve muhâsebe görene kadar göründükte müceddiden defter ve tahvîl ve tescîl ve temhîr olan vesselâm ve 'alâ meni 't-te-be'Allâhu bi-tamâmi ihdâ ve tis'in ve mieteyn ve elf [1291].

Vakf-i mezbûrun bâğçe ve binâ ve nevbet icâre ve kirâsı

Çarşuda mahzen ma'a odalar binâsı kirâsı Para 674

Driyença mahallesinde bâğçenin icâresi 088

Čiriş mahallesinde bâğçenin icâresi 084

Mahalle-i mezbûrda bâğçe-i zîr icâresi 480

Mahalle-i mezbûrda değirmen icâresinin üç nevbet icâresi 120

1456

VEZÂİF MA'A MESÂRIFÂT BEYN OLUNAN

Vazîfe-i mu'allim-i sıbyân mekteb-i mezbûr el-hâcc Ibrahim Şabo, sene 71 580

Vazîfe-i mu'allim halîfe molla Adem ve molla Salih ve hafız Mustafa ve molla Alibaşiç 180

Vazîfe-i nevbet vâkif el-hâcc molla Ibrahim abo 180

Vazîfe-i bevvâbiyye ma'a farrâş Abdullah Şabiç 080

Mektebe gelen talebiye eyyâmi beyyinede hayr i'tası senevi 060

Mekteb-i Şerîfde lede'l- hatmi muayyen için hayr i'tası sene 20 020

Mevlûd-i Şerîf tilâvet bir kütüb tilâvet ve hayre ve şerbe masârîfi sene 91 060

01160

Mâh-i ramazân ayında vâlideynlerine kirâet olunan hatme-i şerîfe hâfiz Mustafa 060

Her cumâ günde babası mula Mustafanın rûhuna kirâet olunan Yâ-Sîn-i Şerîf 050

Her isneyn günde anası Umihanenin rûhuna kirâet olunan Yâ-Sîn-i Şerîf 050

Kasaba-i mezbûrde müderrislere hediye olarak onar guruş 020

Čiriş mahallesinde çeşme-i zîrin tenzîf için nezâret 010

Mevkûf-i mezbûr bâğçelerde eşcâr müsmire gar sve taklîm-i kalem 10 010

1360

Lede'l-muhâsebe harc-ı defter kâtibiyye kaydiyye ma'a muhâsebe için vereka

33

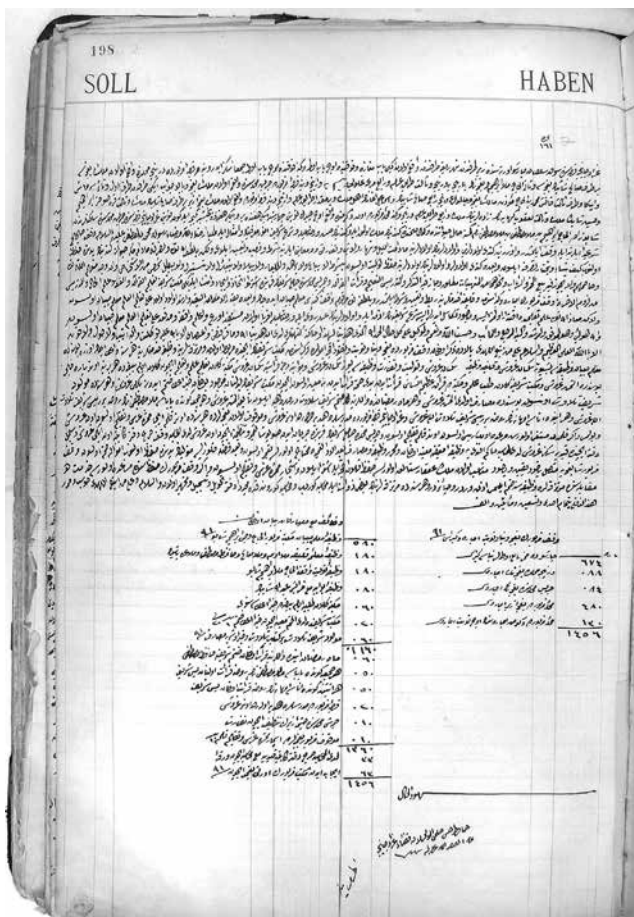
İcâb eden mekteb-i mezbûrun örtü ta'miri için sene

91 63

1456

ŞUHÛDÜ 'L-HÂL

Hafız Hasan Hilmi, el- müvellâ el-hilâfe fi kaza-i Gradčanice



Faksimil vakufname Hadži Ibrahima Šabe

VAKUFNAMA SALIHAGE ŠABIĆA, SINA MULA MUSTAFE, prevod i transliteracija
VAKUFNAMA

[str.] 229

Broj 540

Broj prispjeća 1120

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Neka je salavat i selam na najboljeg među ljudima, Muhammeda i njegov cijeli rod i ashaba.

Dakle, cilj sastavljanja ovog pravnog dokumenta je da se iz imovine merhum [preminulog] dobrotvora Salih-age Šabića, sina merhum mula Mustafe, stanovnika Čiriš mahale u kasabi Gračanica, u smislu i na način kako će biti navedeno izdvoji sljedeće:

Uz dovu Uzvišenom, Vasi muhtar vakufa, Hadžiefendić hadži hafiz Hasan-efendi, koji je inače rodom iz same kasabe Gračanica, a sad nastanjen u Sarajevu, na Časnom sudu je oko unošenja u sidžil, u prisustvu mutevelije vakufskih prihoda Širbegzade Ahmed-age iznio naum da se trećina novca navedenog merhuma, 520 kruna, po oporuci isplati i dade u sadaku prema sljedećim uslovima:

Od spomenutog iznosa 150 kruna je namijenjeno za opremanje i ćefine. Od preostalih 370 kruna 112 je za kupovinu tepiha u džamiji Čiriš. Pošto je kusur od 260 kruna kod mutevelije vakufa navedene džamije, 10% kamate je zarada sa potvrdom, ukupni prihod kamate je 26 kruna i 60 helera. Od sume za uređenje vakufa je 2 krune i 60 helera za svaku godinu dodatak na glavicu. Od kusura kamate u iznosu 24 krune za dvije krune kupljeno tri komada velikih mihrabskih svijetla, jedan u sevap rahmetliji, drugi njegovoj majci Umihani Hatun i jedan njegovom ocu Mula Mustafi. Od preostalih 12 kruna kamate u spomenutoj džamiji svake godine za ramazan-i šerif, svaku noć sat nakon akšama pa do jaciye i teravih namaza glasno i po tertilu da se uči džuz u sevap pred dušu umrlog, kao i da se pokloni hatma. Pravo odabira čovjeka koji će učiti hatmu je u mojoj nadležnosti dok budem u životu. Tako sam odredio i objavio. Zahtijevali smo da procedura vakufa i stanje budu ispravni kako je potrebno i obavezno.

Napisano 20. dana mjeseca ševala, godine 1327. po Hidžri / 4. novembra 1909.

Naib kaze Gračanica

Arif Hikmet

Zavedeno 16. jula 1910.

El-hamdu lillâhi Rabbi 'l-âlemîn

Ve 's-salâtu ve 's-selâmu 'alâ-hayri halkihi Muhammed ve 'alâ-âlihi ve ashâbihi ecme'in

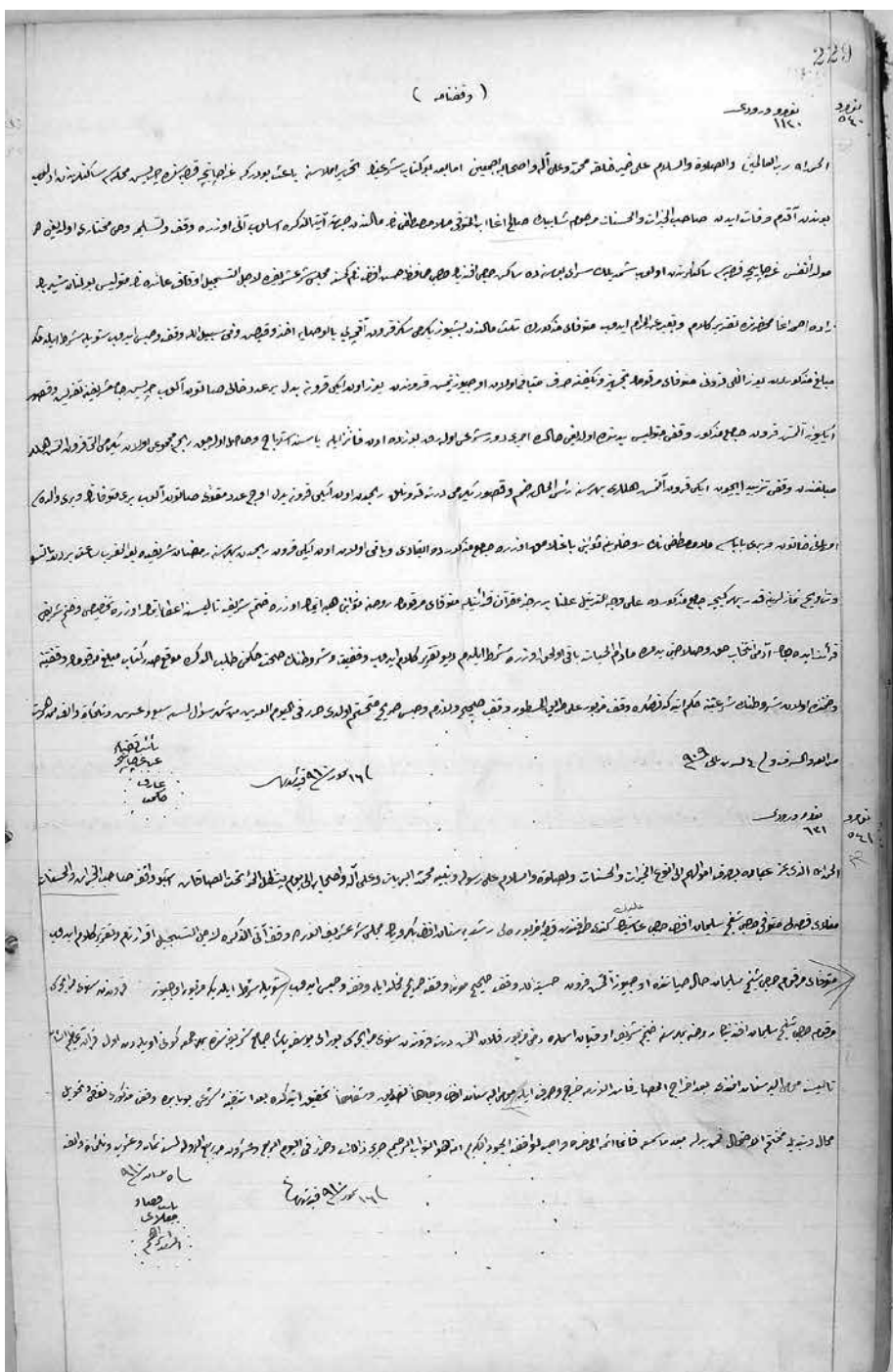
Emmâ ba'd bu kitâb-ı şer'inin tahrîr imlasına ba'is budur ki Gradčaniçe kasabası'nda Çiriş mahallesî sâkinlerinden olub bundan akdem vefât eden sâhibü 'l-hayrât ve 'l-hasenât merhûm Şabiç Salih Ağa ibn el-müteveffâ Molla Mustafa'nın mâlından cihet-i âti 'z-zikre üslûb-ı âtî üzere vakf ve teslîme vasiyy-i muhtârı olduđu müvelleden nefis-i Gradčaniçe kasabası sâkinlerinden olup şimdilik Saraybosna'da sâkin Hacı Efendiç Hacı Hafız Hasan Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfde li-ecli 't-tescîl evkâf-ı âidenin mütevellîsi bulunan Şiriçzâde Ahmed Ağa

mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani 'l-merâm edüb müteveffâ-yı mezkûrun sülûs-i mâlin-dan beş yüz yigirmi kron akçeyi bi 'l-vesâye ahz ve kabz ve fî-sebîlillâh vakf ve habs idüp şöyle şart eyledim ki:

Meblağ-ı mezkûrdan yüz elli kronu müteveffâyı merkûmun techîz ve tekfîne sarf mütebâkî olan üç yüz yetmiş krondan yüz on iki krona bedel bir aded halı satun alub Çiriş cami'-i şerîfine tefrîş ve kusûr iki yüz altmış kron cami'-i mezkûr vakfı mütevellisi yedinde olduğu hâlde icrâyı devr-i şer'î olarak yüzde on fâiz ile bâ-sened istirbâh ve hâsıl olacak ribh-i mecmû'u olan yigirmi altı kron altmış heler meblağdan vakfı tezyîn içün iki kron altmış heleri beher sene re'sü 'l-mâla zamm ve kusûr yigirmi dört kronluk ribhden iki krona bedel üç aded mukavvâ satun alunub biri müteveffânın ve biri vâlidesi Ümmühani Hatun ve biri babası Molla Mustafa'nın rûhlarına sevabını bağlamak üzere câmi'-i mezkûrda ikâdî ve bâkî olan on iki kron ribhden beher sene ramazan-ı şerif'de ba'de 'l-magrib sâât birden yatsu ve terâvih namazlarına kadar beher gece câmi'-i mezkûrda alâ vechi 't-tertil alenen bir cüz Kur'ân kirâatiyle müteveffâ-yı merkûmun rûhuna sevâbını hibe itmek üzere hatm-i şerîf tâlîsine i'tâ itmek üzere tahsîs ve hatm-i şerîfî kirâat idicek âdemi intihâb hakk ve salâhiyeti yedimde mâ-dâmü 'l-hayât bâkî olmak üzere şart eyledim deyu takrîr-i kelâm idüp vakfiyyet ve şurûtunun sıhhat hükmünü taleb itdikte muvakkî'-i sadr-ı kitâb meblağ-ı merkûmun vakfiyyetine ve zımnında olan şurûtunun şer'iyyetine hükm itdikden sonra vakf-ı mezbûr 'alâ tariki 'l-mestûr vakf sahîh ve lâzım ve habs-i sarîh-i mütehattim oldu hurrîre fî 'l-yevmi 'l-işrîn min şehri Şevvâl li-sene sebâ ve işrîn ve selâse mie ve elf min-hicreti men [lehu] 'l-izzu ve ş-şeref ve fî 4 Teşrîn-i Sâni 909.

Nâib-i Kazâ-i Gradçaniçe Arif Hikmet

Fî 16 Temmuz 910 kayd şuddur.



Faksimil vakufname Salihage Šabića, sina Mula Mustafe

Prevod prepisa vasijjetname:

[str.] 71

90

PREPIS VASIJJETNAME

Br. 270

Hvala Allahu koji je učinio trajnu sadaku sredstvom spasa od [džehennemske] vatre i putem kojim se dospijeva u džennet u kojem rijeke kraj svog toka nalaze.

Neka je iskreni salavat i selam na najvrijednije stvorenje i najpočastvovanijeg čovjeka Muhammeda Mustafu Odabranog, na njegov rod i sve njegove čestite ashaba.

A onda, uzimajući za primjer hadis da je oporuka [dalje vasijjet] dužnost svakom ko ima neku [neizvršenu] obavezu prema Allahu, ljudima ili u ime neke umrle osobe;

da osim što život na Ovom svijetu traje kratko i mjesto je prolaznosti, u Plemenitoj Knjizi stoji da svakog čovjeka čeka smrt, a na osnovu časnog hadisa "ko umre sa vasijjetom umro je na mom putu i sunnetu, umro je u bogobojaznosti, umro je sa šehadetom i kako mu je određeno,

pa u skladu sa govorom hadisa, moja želja je obznaniti moje vasijjete:

Prvo, za svog izvršitelja oporuke odredio sam i obavezao osobu po imenu Mustafa, sin hadži Ahmeda Prohe.

Za opremanje mejta, pomaganje i drugo što je potrebno za stavljanje u ćefine, sapun, tamjan, kamfor, pamuk i ostalo treba dati 20 groša, za obezbjeđenje vode 15, a za donošenje tabuta i tenešira četiri groša. Onom ko puni vodu određujem četiri groša, za daske i dulđera 20, a onima koji iskopaju raku 16 groša.

Onima koji budu učili suru Tebâreke na mezaru treba dati osam groša, a onom ko prouči pri ukupu Jâšîn-i Šerîf pet groša. Djeci koja budu uz mezar treba dati po 10 para. Za oglašavanje da se da 30 groša, telalu četiri, i opet za objavljivanje na dženazi za učenje Salavât-i Šerîfa četiri groša.

Za Iskat salavate [iskup propuštenih namaza] treba dati 100 groša, za kefareti [iskup] posta treba dati 60 fidji [kompenzacija u vrijednosti po danima], a za iskup 10 zakletvi 100 fidji, koliko god da bude vrijednost u novcu.

Za učenje Jâšîn-i Šerîfa na mezaru 40 dana treba dati 40 groša, za obilježavanje mezara nišanima 60 groša i ako je moguće da bude u haremu Čiriš džamije, pored našeg oca.

Mom vasi muhtar Mustafi treba dati za trud 50 groša, za veliku svijeću pred moju dušu u džamiji Čiriš 200 groša, pred dušu oca Muhameda 100 groša za veliku svijeću i za moje pretke veliku svijeću još 100 groša.

Treba dati 600 groša u vakuf za učenje u navedenoj džamiji, i to pola džuza uoči petka i posebnih noći, i cijelu hatmu u mjesecu ramazana. Za ćilime kojima će se prekriti Čiriš džamija treba dati 200 groša, i u vakuf Čiriš džamije 500 groša. Neka se svake godine uzme 90 groša shodno šerijatskim pravilima i pod interes dade od toga imamu u mahali Čiriš 20 groša, mu-

allimu u sibjanu [mekteb] 20, mujezinu 20 i muteveliji 15 groša godišnje i za ostalo šta bude potrebno, a nije zapisano.

7. šabana [1]301. godine.

Oporučitelj Ahmed Rešid, sin Muhameda Šabe iz mahale Čiriš

Svjedoci u predmetu:

Imam džamije Čiriš hadži Mula Ibrahim Šabo

Prethodni muhtar Mehmed Ramaš

Terzija Osman Čehajić

Mustafa, sin hadži Ibrahima Šabe i drugi prisutni osim njih.

71

90

Numara 270

VASIYYETNAME SURETI

El-hamdu lillâhi 'llezî ce'ale 's-sadekate 'l-câriyete sebeben li 'n-necâtî mine 'n-nâri ve vesîle-ten ilâ duhûli 'l-cenneti-lletî min tenhâ'i 'l-enhâri summe 's-salavâtu 't-tâmmâtu ve 't-teslîmâtu 'z-zekiyât 'alâ efdali 'l-mahlûkât ve eşrefi 'l-mevcûdât Muhammedu 'l-Mustafâ el-Muhtâr ve 'alâ âlihi ve ashâbihi el-ebrâr ecmeîn

Emmâ ba'du: El-vasiyetu vâcibetun 'alâ kulli men kâne 'aleyhim hakkun min-hukûkillâh ev min hukûki 'n-nâs ve an-nefsi min ashâbi 'l-kubûr hadîs-i şerîf imtisâlen çûnki dunyâ serî'u 'z-zevâl ve bir dâri fenâ olduğundan gayri kullu nefsin zâ'ikatu 'l-mevt nassi kerimenin mazmûmî ve hadîs-i şerîf itkidâen men mâte 'alâ vasiyyetin mâte 'alâ sebîli ve sunneti ve mâte 'alâ tekiyy ve mâte 'alâ şehadeti ve mâte makdûren lehu hadîs-i şerîfin mantukunca vesâyâ-i beyn eylemek murâdım evvelâ vâsi muhtarım Mustafâ bin el-Hâcc Ahmed Proho nam kimesne-i nasb ve tayîn eyledim bi-techîz ve tekfîn e'âlâ ve sâir kefene lâzım olan sâbûn ve buhurden ve kâfûr ve pamuk ve ahdınca elli gurus ve örtme çoha beş çeyrek otuz gurus biryâne ili bi yiğirmi kuruş ve su koyana on beş ve su ve tabut ile teneşir götürene dört gurus ve su doldurana dört gurus tahte me'â dulgeriye yiğirmi gurus kabur kazıcılara on altı gurus mezarda Tebareke okuyanlara sekiz gurus hine define YâSîn-i Şerîf okuyana beş gurus mezarda sıbyanlara onar pareyi vermeli. Otuz gurus i'lân için dellale dört gurus ve gene i'lân için cenazede Salavat-i Şerîfe tilavete dört gurus iskât salavâtî için devir edenlere yüz gurus kefareti savm bir altmış fidy ve kefareti için on yüz fidy nekadâr akçe balig olursa sarf olunacak mezarda kırk gün YâSîn-i Şerîf tilâvet edene kırk gurus ve mezar beleg için nişân taşları altmış gurus ve kâbil ise Çiriş cami-i şerîf haremde babamız yanında olmalı akçası i'ta olunması ve vâsi muhtârım Mustafaya hizmete elli gurus ve Çiriş cami-i şerîfde ruhuma bir şem' kebîtri itisâle için iki yüz gurus ve babası Mehmed rûhuna mezbûr camide bir şem' kebîr yüz gurus ve evvelki ehlime bir şem'i kebîr yüz gurus dahi ve cami mezbûrda Cum'a gece ve âşina gecede nisfu cuz'i ve mâh-i ramadânda hatme-i şerîfe-i kâmileyi tilâvet için vakfa verilmeli altı yüz gurus devri şer'i üzere murâbeha da doksan gurus her bir senede alsın ve Çiriş cami içinde döşeme için kilim ikiyüz gurus ve Çiriş cami vakfına beşyüz gurus vermeli devri şer' üzere murâbehada Çiriş mahallesinde imama yiğirmi gurus ve muallimi

siybâna yiğirmi gurus ve muezzine yiğirmi gurus ve mutevelliye on beş gurus seneviyyen ve dahi yazılmıyana lâzım ve iktizâ olursa sarf olasin.

Fi. 7. Ş sene '301.

El-muvessi

Ahmed Reşid bin Muhammed Şabo

'an mahalle-i Čiriš

ŞUHÛDU 'L-HAL

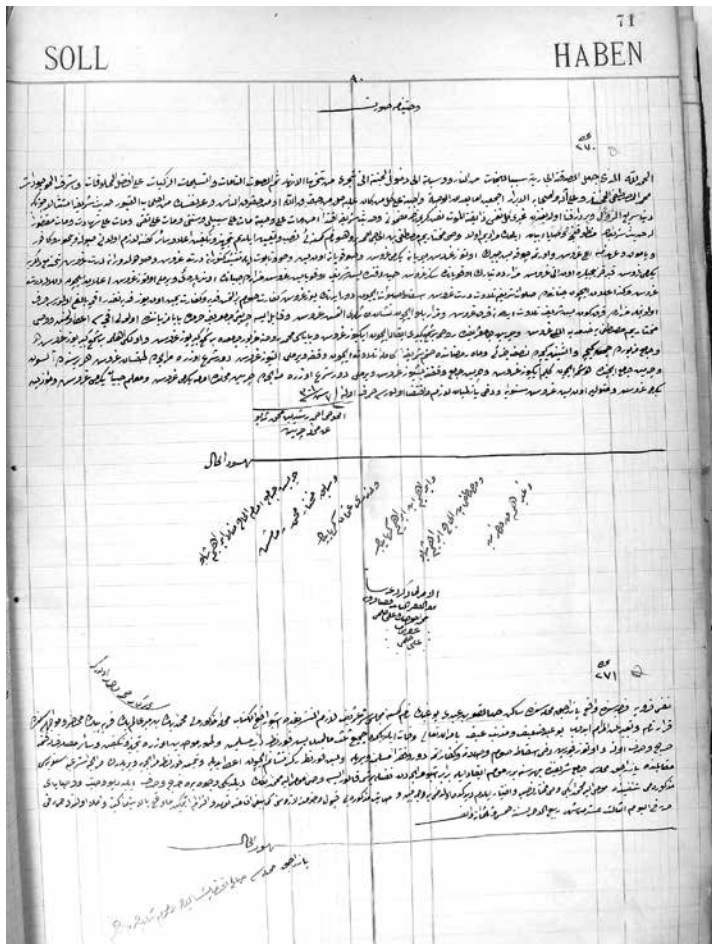
Čiriš cami imam el-Hâcc Munlâ Ibrâhîm Şabo

ve sâbık muhtâr Mehmed Ramaş

ve terzi Osman Kehayik [Čehajić]

ve Mustafâ bin el-Hâcc Ibrâhîm Şabo

ve gayrihim min hâzirin



Faksimil vasijetname Ahmeda Rešida, sina Muhameda Šabe